

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 22ας Απριλίου 2021¹

Υπόθεση C-186/18

José Cánovas Pardo SL
κατά

Club de Variedades Vegetales Protegidas

[αίτηση του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας – Κανονισμός (ΕΚ) 2100/94 – Άρθρο 96 – Προθεσμία παραγραφής των αξιώσεων δυνάμει των άρθρων 94 και 95 του κανονισμού – Προθεσμία τριών ετών – Διαδοχικές πράξεις – Πράξεις που επαναλαμβάνονται σε βάθος χρόνου – Χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας (dies a quo) – Ημερομηνία χορήγησης του κοινοτικού δικαιώματος – Ημερομηνία κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη – Ημερομηνία παύσης της επίμαχης συμπεριφοράς – Αποτελέσματα της παραγραφής – Περιορισμός στις πράξεις που τελέσθηκαν πριν από τρία και πλέον έτη»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 96 του κανονισμού (ΕΚ) 2100/94².
2. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της εταιρίας Club de Variedades Vegetales Protegidas και, αφετέρου, της εταιρίας José Cánovas Pardo S.L. (στο εξής: εταιρία Pardo) με αντικείμενο την εκμετάλλευση, εκ μέρους της τελευταίας, μανταρινιών της ποικιλίας Nadorcott χωρίς τη συγκατάθεση του δικαιούχου³.
3. Ειδικότερα, η εταιρία Pardo άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αναίρεση που αφορά αποκλειστικά το ζήτημα της παραγραφής. Συναφώς, στην υπόθεση της κύριας δίκης ο δικαιούχος άφησε να παρέλθει άπρακτη η τριετής προθεσμία του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Κανονισμός του Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 1994 για τα κοινοτικά δικαιώματα επί φυτικών ποικιλιών (ΕΕ 1994, L 227, σ. 1)

³ Στο πλαίσιο της εισαγωγής αυτής, χρησιμοποίη, χάριν απλουστεύσεως, τον όρο «δικαιούχος». Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης είναι πιο περίπλοκα: συγκεκριμένα, ο δικαιούχος παραχώρησε άδεια αποκλειστικής εκμετάλλευσης στην εταιρία Cagra Dorada S.A., η οποία ανέθεσε τη διαχείριση των δικαιωμάτων της στην εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas. Βλ. σημείο 14 των παρούσων προτάσεων.

Πράγματι, διαπιστώνεται ότι, κατά τον χρόνο άσκησης της αγωγής κατά της εταιρίας Pardo, ο δικαιούχος είχε λάβει γνώση, προ τριών και πλέον ετών, των πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων του και της ταυτότητας του παραβάτη.

4. Με τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο ζητούνται διευκρινίσεις σχετικά με το ποιες είναι οι συνέπειες της παρέλευσης της εν λόγω τριετούς προθεσμίας.

5. Για τους λόγους που εκτίθενται κατωτέρω, θα προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα ότι τα αποτελέσματα της εν λόγω παραγραφής καλύπτουν, σε περίπτωση πράξεων που εκτείνονται σε βάθος χρόνου, μόνον τις πράξεις που τελέστηκαν προ των τελευταίων τριών ετών. Με άλλα λόγια, ο δικαιούχος διατηρεί το δικαίωμα άσκησης των αγωγών που προβλέπονται στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 όσον αφορά τις πράξεις που τελέστηκαν κατά τα τρία τελευταία έτη.

II. Νομικό πλαίσιο

6. Το άρθρο 94 του κανονισμού 2100/94, με τίτλο «Παραβίαση», προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε πρόσωπο το οποίο:

α) επιχειρεί πράξεις που αναφέρονται στο άρθρο 13 παράγραφος 2, όσον αφορά μία ποικιλία για την οποία έχει παραχωρηθεί κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας, χωρίς να είναι εξουσιοδοτημένος προς τούτο

ή

β) δεν χρησιμοποιεί ορθώς την ονομασία ποικιλίας όπως αναφέρεται στο άρθρο 17 παράγραφος 1 ή παραλείπει τις σχετικές πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 17 παράγραφος 2

ή

γ) χρησιμοποιεί, κατ' αντίθεση προς το άρθρο 18 παράγραφος 3 την ονομασία ποικιλίας για την οποία έχει παραχωρηθεί κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας ή χαρακτηρισμό που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση με αυτή,

μπορεί να υποχρεωθεί από τον κάτοχο σε παύση της παραβίασης ή σε καταβολή εύλογης αποζημίωσης ή και στα δύο.

2. Κάθε πρόσωπο το οποίο ζημιώνει άλλον από δόλο ή αμέλεια έχει επιπλέον υποχρέωση να αποζημιώσει τον κάτοχο για την περαιτέρω ζημία που προξενήθηκε από την παραβίαση. Σε περίπτωση ελαφράς αμέλειας, η αξίωση αυτή μπορεί να μειωθεί ανάλογα με το βαθμό της ελαφράς αμέλειας, δεν μπορεί όμως να είναι κατώτερη του οφέλους που αποκόμισε ο παραβάτης από την παραβίαση.»

7. Το άρθρο 95 του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«Ο κάτοχος μπορεί να απαιτήσει εύλογη αποζημίωση από κάθε πρόσωπο το οποίο, στο χρονικό διάστημα μεταξύ της δημοσίευσης της αιτήσεως για την παραχώρηση του κοινοτικού δικαιώματος επί φυτικής ποικιλίας και της παραχώρησής του, είχε τελέσει πράξη που θα ήταν

απαγορευμένη ύστερα από αυτό το χρονικό διάστημα λόγω του εν λόγω κοινοτικού δικαιώματος.»

8. Κατά το άρθρο 96 του εν λόγω κανονισμού:

«Οι αξιώσεις δυνάμει των άρθρων 94 και 95 παραγράφονται μετά την πάροδο τριών ετών από το χρονικό σημείο κατά το οποίο παραχωρήθηκε τελικά το κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας και ο κάτοχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη ή, αν δεν λάβει σχετική γνώση, μετά την πάροδο τριάντα ετών από της τελέσεως της εκάστοτε πράξεως.»

III. Επί του κοινοτικού δικαιώματος επί της φυτικής ποικιλίας μανταρινιάς Nadorcott

9. Το ιστορικό της διαφοράς σχετικά με το κοινοτικό δικαίωμα επί της φυτικής ποικιλίας μανταρινιάς Nadorcott, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, έχει εν συντομία ως εξής.

10. Στις 22 Αυγούστου 1995, η εταιρία Nador Cott Protection SARL υπέβαλε ενώπιον του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (στο εξής: ΚΓΦΠ) αίτηση για την παροχή κοινοτικού δικαιώματος επί της εν λόγω φυτικής ποικιλίας. Η αίτηση αυτή δημοσιεύθηκε στο Επίσημο Δελτίο του ΚΓΦΠ της 22ας Φεβρουαρίου 1996.

11. Στις 4 Οκτωβρίου 2004, το ΚΓΦΠ παραχώρησε κοινοτικό δικαίωμα επί της συγκεκριμένης ποικιλίας. Η απόφαση αυτή δημοσιεύθηκε στο Επίσημο Δελτίο του ΚΓΦΠ της 15ης Δεκεμβρίου 2004.

12. Στις 14 Απριλίου 2005, η Federaci6n de Cooperativas Agrícolas Valencianas (Ένωση γεωργικών συνεταιρισμών της Βαλένθιας, Ισπανία) άσκησε ενώπιον του τμήματος προσφυγών του ΚΓΦΠ προσφυγή, με ανασταλτικό αποτέλεσμα, κατά της εν λόγω απόφασης. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2005, η οποία δημοσιεύθηκε στο Επίσημο Δελτίο του ΚΓΦΠ της 15ης Φεβρουαρίου 2006.

13. Στις 21 Μαρτίου 2006, η Ένωση γεωργικών συνεταιρισμών της Βαλένθιας άσκησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσφυγή, εν προκειμένω χωρίς ανασταλτικό αποτέλεσμα, κατά της τελευταίας ως άνω απόφασης. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή με απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2008, Federaci6n de Cooperativas Agrarias de la Comunidad Valenciana κατά ΚΓΦΠ – Nador Cott Protection (Nadorcott)⁴.

IV. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Μολονότι η Nador Cott Protection είναι κάτοχος δικαιώματος επί της φυτικής ποικιλίας μανταρινιάς Nadorcott, η εταιρία Carpa Dorada κατέχει άδεια αποκλειστικής εκμετάλλευσης επί των δικαιωμάτων που αφορούν την εν λόγω φυτική ποικιλία. Η Carpa Dorada είχε αναθέσει τη διαχείριση των δικαιωμάτων της στη Gestión de Licencias Vegetales (στο εξής: GESLIVE) έως τις 12 Δεκεμβρίου 2008, και, εν συνεχεία, στην εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas.

⁴ Απόφαση T-95/06 (EU:T:2008:25).

15. Από το 2006, η εταιρία Pardo εκμεταλλεύεται έναν οπωρώνα με μανταρινιές της ποικιλίας Nadorcott σε αγροτεμάχιο ευρισκόμενο στην περιοχή Alhama de Murcia (Ισπανία) (4 457 δέντρα).
16. Στις 30 Οκτωβρίου 2007, η GESLIVE απέστειλε στην εταιρία Pardo εξώδικη όχληση με την οποία την καλούσε να παύσει την εκμετάλλευση της εν λόγω φυτικής ποικιλίας, καθόσον δεν είχε ζητήσει τη σχετική άδεια.
17. Στις 30 Μαρτίου 2011, η εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas απηύθυνε νέα όχληση στην εταιρία Pardo, με την οποία της ζητούσε να παύσει την εκμετάλλευση του οπωρώνα 5 000 μανταρινιών της ποικιλίας Nadorcott, εφόσον προέβαινε πράγματι στην εκμετάλλευση αυτή.
18. Τον Νοέμβριο του 2011, η εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas υπέβαλε ενώπιον του Juzgado de lo Mercantil (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εμπορικών διαφορών, Ισπανία) αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, προκειμένου να διαπιστωθεί η προσβολή των δικαιωμάτων επί της εν λόγω φυτικής ποικιλίας.
19. Η εταιρία Club de Variedades Vegetales άσκησε αγωγή κατά της εταιρίας Pardo, με αίτημα την αναγνώριση της προσβολής των δικαιωμάτων επί της ποικιλίας Nadorcott κατά τη διάρκεια της περιόδου προσωρινής προστασίας (μεταξύ της 26ης Φεβρουαρίου 1996 και της 15ης Φεβρουαρίου 2006)⁵. Επίσης, η εν λόγω εταιρία ζήτησε να υποχρεωθεί η εταιρία Pardo να καταβάλει εύλογη αποζημίωση ύψους 17 500 ευρώ πλέον ΦΠΑ.
20. Περαιτέρω, η εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas άσκησε αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων όσον αφορά τις μεταγενέστερες της 15ης Φεβρουαρίου 2006 πράξεις εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, η εν λόγω εταιρία ζήτησε να αναγνωριστεί η προσβολή δικαιωμάτων επί της ποικιλίας Nadorcott η οποία τελέστηκε από την ημερομηνία αυτή έως τον χρόνο παύσης της. Ζήτησε επίσης να υποχρεωθεί η εταιρία Pardo να παύσει την εκμετάλλευση χωρίς την άδεια του δικαιούχου της ποικιλίας, να εξαλείψει και, αν απαιτείται, να καταστρέψει κάθε φυτικό υλικό της ποικιλίας αυτής που βρισκόταν στην κατοχή της, να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 35 000 ευρώ πλέον ΦΠΑ και να δημοσιεύσει, με δικά της έξοδα, την περίληψη και το διατακτικό της απόφασης.
21. Το Juzgado de lo Mercantil (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εμπορικών διαφορών) απέρριψε την αγωγή αυτή με το σκεπτικό ότι είχε παρέλθει η τριετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94. Προς στήριξη της συλλογιστικής του, το εν λόγω δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο δικαιούχος είχε λάβει γνώση των εκ μέρους της εταιρίας Pardo πράξεων εκμετάλλευσης τουλάχιστον από τις 30 Οκτωβρίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία η GESLIVE απέστειλε εξώδικη όχληση στην εταιρία Pardo.
22. Η εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Audiencia Provincial de Murcia (εφετείου Murcia, Ισπανία). Το δικαστήριο αυτό διαπίστωσε, αφενός, ότι οι πράξεις προσβολής επαναλαμβάνονταν σε βάθος χρόνου και, αφετέρου, ότι η παραγραφή είχε διακοπεί τον Νοέμβριο του 2009, με την έκδοση της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων. Ως εκ τούτου, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι είχαν παραγραφεί μόνον οι αξιώσεις σχετικά με πράξεις εκμετάλλευσης οι οποίες είχαν τελεστεί τρία και πλέον έτη πριν από την έκδοση της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων.

⁵ Δεδομένου ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν παρέχει περαιτέρω διευκρινίσεις, εκτιμώ ότι η αγωγή αυτή ασκήθηκε μετά την υποβολή της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων τον Νοέμβριο του 2011.

23. Επί της ουσίας, το Audiencia Provincial de Murcia (εφετείο Murcia) επισήμανε ότι η εταιρία Pardo δεν αμφισβητούσε ούτε την εκμετάλλευση ούτε την έλλειψη συγκατάθεσης του δικαιούχου της φυτικής ποικιλίας, αλλά μόνον την αποζημίωση. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο επιδίκασε, προκειμένου να καλυφθεί τόσο η αποζημίωση λόγω προσβολής όσο και η αποζημίωση βάσει της προσωρινής προστασίας, το ποσό των 7 ευρώ ανά δέντρο, δηλαδή συνολικό ποσό ύψους 31 199 ευρώ. Περαιτέρω, το εν λόγω δικαστήριο υποχρέωσε την εταιρία Pardo να παύσει τις πράξεις προσβολής, να εξαλείψει και, αν απαιτείται, να καταστρέψει κάθε φυτικό υλικό της ποικιλίας αυτής το οποίο βρισκόταν στην κατοχή της, περιλαμβανομένου του συγκομισθέντος υλικού, και να δημοσιεύσει, με δικά της έξοδα, την περίληψη και το διατακτικό της απόφασης.

24. Η εταιρία Pardo άσκησε αναίρεση ενώπιον του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), αμφισβητώντας την εκ μέρους του εφετείου ερμηνεία του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 όσον αφορά την προθεσμία παραγραφής.

25. Συναφώς, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) τονίζει ότι προέβη σε διάκριση μεταξύ των στιγμιαίων πράξεων προσβολής και των πράξεων προσβολής οι οποίες διαρκούν για κάποιο χρονικό διάστημα ή είναι «συνεχιζόμενες». Το εν λόγω δικαστήριο μνημονεύει πρόσφατη απόφαση η οποία αφορά το δίκαιο των σημάτων, με την οποία έκρινε ότι όταν η προσβολή αποτελεί απόρροια συνεχιζόμενης συμπεριφοράς, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται ενόσω διαρκεί ή επαναλαμβάνεται η προσβολή. Το Ανώτατο Δικαστήριο διερωτάται αν η ερμηνεία αυτή μπορεί να τύχει εφαρμογής ως προς το άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94.

26. Όσον αφορά τη διαφορά της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, αφενός, ότι έχουν παρέλθει περισσότερα από τρία έτη από τότε που ο δικαιούχος έλαβε γνώση των πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων του και της ταυτότητας του παραβάτη και, αφετέρου, ότι οι πράξεις προσβολής εξακολουθούσαν να τελούνται κατά τον χρόνο άσκησης των αγωγών που προβλέπονται στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94. Σε μια τέτοια περίπτωση, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, κατά το άρθρο 96 του κανονισμού αυτού, έχουν παραγραφεί οι αξιώσεις που αφορούν:

- το σύνολο των πράξεων που προσβάλλουν τα δικαιώματα του δικαιούχου, με αποτέλεσμα οι ασκηθείσες αγωγές να είναι απαράδεκτες στο σύνολό τους, ή
- μόνον τις πράξεις που τελέστηκαν εκτός της τριετούς προθεσμίας του άρθρου 96, με αποτέλεσμα οι εν λόγω αγωγές να είναι παραδεκτές ως προς τις πράξεις που τελέστηκαν κατά τα τρία τελευταία έτη.

27. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προσκρούει στο άρθρο 96 του [κανονισμού 2100/94] ερμηνεία του άρθρου αυτού κατά την οποία, εφόσον έχει παρέλθει η τριετής προθεσμία από τότε που, άπαξ και χορηγήθηκε κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας, ο δικαιούχος είχε λάβει γνώση της πράξεως προσβολής και της ταυτότητας του παραβάτη, οι αξιώσεις δυνάμει των άρθρων 94 και 95 του κανονισμού αυτού έχουν παραγραφεί, ακόμη και αν οι πράξεις προσβολής έχουν συνεχιστεί έως τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής;

- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι, σύμφωνα με το άρθρο 96 του [κανονισμού 2100/94], η παραγραφή αφορά αποκλειστικώς και μόνον τις συγκεκριμένες πράξεις προσβολής που έχουν τελεστεί εκτός της τριετούς προθεσμίας, όχι όμως αυτές που έχουν τελεστεί κατά τα τρία τελευταία έτη;
- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, θα μπορούσε η αγωγή με αίτημα την παύση της προσβολής του δικαιώματος ή την καταβολή αποζημιώσεως να γίνει δεκτή μόνο σε σχέση με τις εν λόγω πράξεις που έχουν τελεστεί κατά τα τρία τελευταία έτη;»

28. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Μαρτίου 2018. Οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Ελληνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις.

29. Η διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση ανεστάλη με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 2019 έως την έκδοση απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-176/18, Club de Variedades Vegetales Protegidas⁶. Μετά την κοινοποίηση της απόφασης αυτής, στις 10 Ιανουαρίου 2020, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να εμμείνει στην αίτησή του για έκδοση προδικαστικής απόφασης.

V. Ανάλυση

30. Θα ήθελα εκ προοιμίου να επισημάνω ότι το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης περιορίζεται στο ζήτημα της παραγραφής. Πράγματι, αφενός, ενώπιον του εφετείου, η εταιρία Pardo δεν αμφισβήτησε ούτε την εκμετάλλευση ούτε την έλλειψη συγκατάθεσης του δικαιούχου. Αφετέρου, η αναίρεση την οποία άσκησε η εν λόγω εταιρία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αφορά αποκλειστικά την προθεσμία παραγραφής⁷.

31. Επομένως, σε αντίθεση με την υπόθεση Club de Variedades Vegetales Protegidas⁸, το Δικαστήριο δεν ερωτάται σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 13 του κανονισμού 2100/94 για τον χαρακτηρισμό των επίμαχων πράξεων στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.

32. Σχετικά με τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, θα ήθελα να επισημάνω ότι αυτά αφορούν τον πρώτο κανόνα παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94, δηλαδή τον κανόνα βάσει του οποίου οι αξιώσεις του κατόχου του δικαιώματος παραγράφονται μετά την πάροδο τριών ετών από το χρονικό σημείο κατά το οποίο παραχωρήθηκε τελικά το κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας και ο εν λόγω κάτοχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη⁹.

33. Υπενθυμίζω ότι οι κανόνες παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 δεν επηρεάζουν την ύπαρξη του δικαιώματος επί φυτικής ποικιλίας, αλλά απλώς και μόνον τη δυνατότητα του δικαιούχου να ασκήσει αγωγή κατά του αυτουργού των πράξεων προσβολής των αποκλειστικών δικαιωμάτων που αντλεί από την ως άνω προστασία.

⁶ Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019 (C-176/18, EU:C:2019:1131).

⁷ Βλ. σημεία 23 και 24 των παρουσών προτάσεων.

⁸ Απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019 (C-176/18, EU:C:2019:1131).

⁹ Κατά τον δεύτερο κανόνα που καθιερώνει η εν λόγω διάταξη, οι αξιώσεις αυτές παραγράφονται μετά την πάροδο τριάντα ετών από την τέλεση της επίμαχης πράξης, εφόσον ο κάτοχος του δικαιώματος δεν έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη.

34. Τρεις ερμηνευτικές οδοί προτάθηκαν στο Δικαστήριο προκειμένου να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που του υποβλήθηκαν.

35. Κατά την πρώτη ερμηνεία, σε μια τέτοια περίπτωση, η παραγραφή του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 έχει επέλθει ως προς το σύνολο των αξιώσεων του δικαιούχου που προβλέπονται στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού αυτού, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας τέλεσης των πράξεων. Δεδομένου ότι είχε λάβει γνώση, προ τριών και πλέον ετών, τόσο των επίμαχων πράξεων όσο και της ταυτότητας του παραβάτη, ο δικαιούχος απώλεσε κάθε δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων του ως προς τις εν λόγω πράξεις. Αυτή είναι, κατ' ουσίαν, η θέση τόσο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου στην υπόθεση της κύριας δίκης¹⁰ όσο και της εταιρίας Pardo.

36. Κατά τη δεύτερη ερμηνεία, οι αξιώσεις στις οποίες στηρίχθηκαν οι ασκηθείσες εκ μέρους του δικαιούχου αγωγές έχουν μόνον εν μέρει παραγραφεί. Τα αποτελέσματα της παραγραφής αφορούν αποκλειστικά και μόνον τις πράξεις που τελέστηκαν τρία και πλέον έτη πριν από την άσκηση των προβλεπόμενων στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 αγωγών. Αυτή είναι, κατ' ουσίαν, η άποψη που υποστήριξε η Ελληνική Κυβέρνηση. Η ερμηνεία αυτή συμπλέει, τουλάχιστον εν μέρει, με τη λύση που προέκρινε το εφετείο στην υπόθεση της κύριας δίκης¹¹.

37. Τέλος, κατά την τρίτη ερμηνεία, οι αξιώσεις βάσει των άρθρων 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 ουδόλως έχουν παραγραφεί, λαμβανομένου υπόψη ότι οι πράξεις προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου συνεχίζονται κατά τον χρόνο άσκησης των αγωγών οι οποίες στηρίχθηκαν στις εν λόγω αξιώσεις. Ο δικαιούχος μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του όσον αφορά όλες τις επίμαχες πράξεις εφόσον ο παραβάτης (η εταιρία Pardo στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης) εξακολούθησε να προβαίνει σε αυτές¹². Αυτή είναι, κατ' ουσίαν, η θέση της εταιρίας Club de Variedades Vegetales Protegidas.

38. Κατ' αρχάς, θα αναλύσω τους λόγους για τους οποίους είναι απορριπτέα η τρίτη ως άνω ερμηνεία (μη παραγραφή), εξετάζοντας το ζήτημα του χρονικού σημείου έναρξης της προθεσμίας (*dies a quo*) η οποία προβλέπεται από τον πρώτο κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94.

39. Στη συνέχεια θα αναπτύξω τους λόγους για τους οποίους πρέπει να γίνει δεκτή η δεύτερη ερμηνεία (μερική παραγραφή), και όχι η πρώτη ερμηνεία (πλήρης παραγραφή), στο πλαίσιο της εξέτασης του ζητήματος των αποτελεσμάτων του εν λόγω κανόνα παραγραφής.

A. Επί του χρονικού σημείου έναρξης της προθεσμίας (dies a quo) το οποίο προβλέπεται από τον πρώτο κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 (πρώτο προδικαστικό ερώτημα)

40. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η τριετής προθεσμία η οποία προβλέπεται από τον πρώτο κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 αρχίζει παρότι οι πράξεις προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου συνεχίζονται.

¹⁰ Βλ. σημείο 21 των παρουσών προτάσεων.

¹¹ Βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων. Από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι το εφετείο έκρινε ότι είχαν παραγραφεί μόνον οι αξιώσεις που αφορούσαν τις πράξεις που τελέστηκαν τρία έτη πριν από τη διακοπή της προθεσμίας παραγραφής λόγω της έκδοσης απόφασης ασφαλιστικών μέτρων. Δεδομένου ότι δεν υποβλήθηκε σχετικό ερώτημα και δεν παρασχέθηκε άλλο σχετικό στοιχείο, το Δικαστήριο αδυνατεί να αποφανθεί επί του ζητήματος αν, ενδεχομένως, έχει διακοπεί η προθεσμία παραγραφής.

¹² Βλ. σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

41. Κατά τον πρώτο κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94, οι αξιώσεις του δικαιούχου παραγράφονται μετά την πάροδο τριών ετών από το χρονικό σημείο κατά το οποίο παραχωρήθηκε τελικά το κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας και ο κάτοχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη.

42. Επομένως, χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας ή *dies a quo* είναι η ημερομηνία κατά την οποία συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: αφενός, έχει χορηγηθεί το κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας και, αφετέρου, ο δικαιούχος έχει λάβει γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη.

43. Πιο συγκεκριμένα, και όπως επισήμανε η Ελληνική Κυβέρνηση, η τριετής προθεσμία παραγραφής αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία επήλθε *το τελευταίο χρονικά γεγονός* μεταξύ, αφενός, της χορήγησης του κοινοτικού δικαιώματος και, αφετέρου, της γνώσης από τον δικαιούχο της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη.

44. Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι δύο αυτές προϋποθέσεις συνέτρεχαν το αργότερο στις 30 Οκτωβρίου 2007. Πράγματι, το τμήμα προσφυγών του ΚΓΦΠ απέρριψε την προσφυγή με ανασταλτικό αποτέλεσμα η οποία ασκήθηκε κατά της χορήγησης κοινοτικού δικαιώματος με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2005, δημοσιευθείσα στις 15 Φεβρουαρίου 2006¹³. Εξάλλου, η GESLIVE απέστειλε, στις 30 Οκτωβρίου 2007, στην εταιρία Pardo την πρώτη εξώδικη όχληση με την οποία την καλούσε να παύσει την εκμετάλλευση της εν λόγω φυτικής ποικιλίας¹⁴.

45. Κατά τη γνώμη μου, κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, καθίσταται πρόδηλο ότι η τρίτη ερμηνεία που προτάθηκε στο Δικαστήριο, κατά την οποία αφετηρία για την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αποτελεί η παύση των επίμαχων πράξεων, θα ισοδυναμούσε με αναδιατύπωση του πρώτου κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94.

46. Πράγματι, ο εν λόγω πρώτος κανόνας ουδόλως παραπέμπει στην ημερομηνία παύσης των επίμαχων πράξεων. Η διαπίστωση αυτή αρκεί, αφ' εαυτής, για την απόρριψη της εν λόγω ερμηνείας, η οποία, στην πράξη, θα είχε ως αποτέλεσμα να προστεθεί μια τρίτη προϋπόθεση για τον προσδιορισμό της *dies a quo*: θα έπρεπε το κοινοτικό δικαίωμα να έχει χορηγηθεί, ο δικαιούχος να έχει λάβει γνώση των πράξεων και της ταυτότητας του παραβάτη και *οι εν λόγω πράξεις να έχουν παύσει*.

47. Θα ήθελα να προσθέσω ότι η ερμηνεία αυτή αντιβαίνει στον σκοπό ασφάλειας δικαίου που επιδιώκει κάθε κανόνας παραγραφής, όπως ορθώς υποστήριξε η Ελληνική Κυβέρνηση. Πράγματι, ο σκοπός των προθεσμιών παραγραφής συνίσταται στην κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου, όπως επιβεβαιώνεται και από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου¹⁵. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, προκειμένου να εκπληρώσει τη λειτουργία αυτή, η προθεσμία πρέπει να ορίζεται εκ των προτέρων και ότι οποιαδήποτε κατ' αναλογία εφαρμογή μιας προθεσμίας παραγραφής πρέπει να είναι επαρκώς προβλέψιμη για τον ιδιώτη¹⁶.

¹³ Βλ. σημείο 12 των παρουσών προτάσεων.

¹⁴ Βλ. σημείο 16 των παρουσών προτάσεων.

¹⁵ Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 2013, Unanimes κ.λπ. (C-671/11 έως C-676/11, EU:C:2013:388, σκέψη 31), της 7ης Ιουλίου 2016, Lebek (C-70/15, EU:C:2016:524, σκέψη 55), και της 30ής Απριλίου 2020, Nelson Antunes da Cunha (C-627/18, EU:C:2020:321, σκέψη 44).

¹⁶ Βλ. αποφάσεις της 5ης Μαΐου 2011, Ze Fu Fleischhandel et Vion Trading (C-201/10 και C-202/10, EU:C:2011:282, σκέψη 32), της 23ης Ιανουαρίου 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (C-387/17, EU:C:2019:51, σκέψη 71), και της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 112).

48. Συνεπώς, η προταθείσα τρίτη ερμηνεία είναι αντίθετη προς την επιταγή της ασφάλειας δικαίου καθόσον ο δικαιούχος μπορεί να ασκήσει, *οποτεδήποτε*, ενόσω οι επίμαχες πράξεις συνεχίζονται, τις προβλεπόμενες στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 αγωγές κατά όλων των προαναφερόμενων πράξεων, και τούτο *ανεξαρτήτως της ημερομηνίας κατά την οποία αυτές τελέσθηκαν*.

49. Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η ως άνω ερμηνεία θα παρείχε συνακόλουθα στον δικαιούχο τη δυνατότητα να επιτρέψει στην εταιρία Pardo να εκμεταλλεύεται μανταρινιές της ποικιλίας Nadorcott επί πολλές δεκαετίες, πριν την εναγάγει για *το σύνολο* των πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων του.

50. Είναι προφανές ότι μια τέτοια ερμηνεία δεν συνάδει προς τον σκοπό ασφάλειας δικαίου που επιδιώκουν οι κανόνες παραγραφής. Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο αυτουργός της προσβολής του δικαιώματος ενδέχεται να έχει διαπράξει τις πράξεις που του προσάπτονται καλόπιστα, δηλαδή χωρίς να γνωρίζει ότι αυτές συνεπάγονται προσβολή των δικαιωμάτων του δικαιούχου.

51. Επιπροσθέτως, οφείλω να επισημάνω μια παράλογη συνέπεια, από συστηματικής άποψης, της τρίτης ερμηνείας που προτάθηκε στο Δικαστήριο. Συγκεκριμένα, φρονώ ότι ο δεύτερος κανόνας παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94, ο οποίος προβλέπει τριακονταετή προθεσμία, δεν τυγχάνει εφαρμογής σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, δεδομένου ότι ο εν λόγω κανόνας προϋποθέτει ότι ο δικαιούχος *δεν έχει λάβει γνώση* των επίμαχων πράξεων και της ταυτότητας του αυτουργού τους. Επομένως, αν γινόταν δεκτή η προταθείσα στο Δικαστήριο τρίτη ερμηνεία, κατά την οποία η τριετής προθεσμία παραγραφής αρχίζει μόνον αφού παύσουν οι επίμαχες πράξεις, οι αξιώσεις λόγω των πράξεων που εκτείνονται σε βάθος χρόνου και για τις οποίες έλαβε γνώση ο δικαιούχος *θα ήταν απαράγραπτες*, είτε βάσει του πρώτου κανόνα (δεδομένου ότι αυτός προϋποθέτει την παύση των πράξεων) είτε βάσει του δεύτερου (δεδομένου ότι αυτός προϋποθέτει την άγνοια της προσβολής).

52. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, είμαι πεπεισμένος ότι η εν λόγω τρίτη ερμηνεία πρέπει να απορριφθεί. Το χρονικό σημείο έναρξης της τριετούς προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94 δεν μπορεί να εξαρτάται από την παύση των επίμαχων πράξεων: τα μοναδικά κριτήρια που τυγχάνουν εφαρμογής είναι η ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε το κοινοτικό δικαίωμα και εκείνη κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη.

53. Χάριν πληρότητας, θα ήθελα επίσης να διευκρινίσω ότι το κριτήριο της εκ μέρους του δικαιούχου «γνώσης» πρέπει, κατά την άποψή μου, να θεωρηθεί ότι αφορά κάθε περίπτωση που ο δικαιούχος γνώριζε ή *όφειλε να γνωρίζει* την πράξη και την ταυτότητα του παραβάτη. Πράγματι, αν εφαρμοστέο ήταν μόνο το κριτήριο της *πραγματικής* γνώσης, ο δικαιούχος θα είχε τη δυνατότητα να μεταθέτει επ' αόριστον το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής αρνούμενος να λάβει γνώση της πράξης και/ή της ταυτότητας του παραβάτη. Η ως άνω ερμηνεία δεν μπορεί να γίνει δεκτή υπό το πρίσμα του σκοπού που επιδιώκουν όλοι οι κανόνες παραγραφής, δηλαδή της ασφάλειας δικαίου του οφειλέτη¹⁷. Κατ' εμέ θα ήταν προτιμότερο το γράμμα του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 να τροποποιηθεί ώστε να αποδώσει σαφέστερα την πραγματική έννοια του εν λόγω κριτηρίου.

¹⁷ Πρβλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Nelson Antunes da Cunha (C-627/18, EU:C:2019:1084, σημείο 46): «[Π]ρέπει να υπομνησθεί ότι οι κανόνες περί παραγραφής διαδραματίζουν βασικό ρόλο στο περιουσιακό δίκαιο. Πράγματι, η παραγραφή συνεπάγεται για τον δανειστή αδυναμία να αξιώσει την είσπραξη της απαιτήσεώς του. Όπως έχει ήδη διαπιστώσει το Δικαστήριο, επιβάλλοντας ένα χρονικό όριο οι κανόνες περί παραγραφής μεριμνούν για την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου του οφειλέτη.»

54. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση. Το άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94 έχει την έννοια ότι αφετηρία για την έναρξη της τριετούς προθεσμίας παραγραφής αποτελεί η ημερομηνία κατά την οποία επήλθε το τελευταίο χρονικά γεγονός, δηλαδή είτε η ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε το κοινοτικό δικαίωμα είτε η ημερομηνία κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη, και μάλιστα ανεξαρτήτως της ημερομηνίας κατά την οποία ενδεχομένως έπαυσαν οι πράξεις προσβολής.

B. Επί της έκτασης των αποτελεσμάτων του πρώτου κανόνα παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 (δεύτερο και τρίτο προδικαστικό ερώτημα)

55. Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94 έχει την έννοια ότι, όταν έχει παρέλθει η τριετής προθεσμία παραγραφής όσον αφορά τις πράξεις που επαναλαμβάνονται σε βάθος χρόνου, τα αποτελέσματα της παραγραφής εκτείνονται σε όλες τις πράξεις ανεξαρτήτως της ημερομηνίας κατά την οποία τελέστηκαν, ή μόνο στις πράξεις που τελέστηκαν τρία και πλέον έτη πριν από την άσκηση των προβλεπόμενων στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 αγωγών.

56. Πρέπει, κατ' αρχάς, να υπομνησθεί το προφανές: οι κανόνες παραγραφής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 παράγουν αποτελέσματα μόνον όσον αφορά πράξεις που τελέστηκαν στο παρελθόν. Επομένως, δεν υπόκειται σε παραγραφή αξίωση στην οποία στηρίζεται αγωγή ασκηθείσα βάσει του άρθρου 94, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, με αίτημα την παύση μελλοντικών πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου.

57. Ως εκ τούτου, για να απαντηθεί το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να προσδιορισθεί η έκταση των αποτελεσμάτων της εν λόγω παραγραφής ως προς το παρελθόν, ειδικότερα στο πλαίσιο αγωγών με αίτημα την καταβολή εύλογης αποζημίωσης (άρθρο 94, παράγραφος 1 και άρθρο 95 του κανονισμού 2100/94) ή την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω των πράξεων που τελέστηκαν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας (άρθρο 94, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού).

58. Στην πράξη, το ζήτημα που ανακύπτει είναι το ακόλουθο: σε περίπτωση που ο δικαιούχος άφησε να παρέλθει άπρακτη η τριετής προθεσμία παραγραφής, χάνει *εξ ολοκλήρου* το δικαίωμα να αξιώσει την καταβολή εύλογης αποζημίωσης και/ή την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω των πράξεων που τελέστηκαν κατά το παρελθόν (ερμηνεία που αντιστοιχεί στην πρώτη ερμηνεία που προτάθηκε στο Δικαστήριο¹⁸) ή διατηρεί το εν λόγω δικαίωμα ως προς τις πλέον πρόσφατες πράξεις, δηλαδή εκείνες που τελέστηκαν κατά τα τρία τελευταία έτη (ερμηνεία που αντιστοιχεί στη δεύτερη ερμηνεία¹⁹);

59. Διαπιστώνεται ότι το γράμμα του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 δεν επιλύει ρητώς το ζήτημα αυτό, σε αντίθεση με το ζήτημα καθορισμού της *dies a quo* το οποίο αναλύθηκε ανωτέρω.

60. Εντούτοις, πλείονα στοιχεία συνηγορούν υπέρ της δεύτερης ερμηνείας που προτάθηκε στο Δικαστήριο, βάσει της οποίας ο δικαιούχος διατηρεί το δικαίωμα να αξιώσει αποζημίωση για τις πράξεις που τελέστηκαν κατά τα τρία τελευταία έτη.

¹⁸ Βλ. σκέψη 35 των παρουσών προτάσεων.

¹⁹ Βλ. σκέψη 36 των παρουσών προτάσεων.

61. Πρώτον, το άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94 προβλέπει την παραγραφή αξίωσης λόγω «πράξης», και όχι λόγω συμπεριφοράς η οποία θα νοούνταν ως «σύνολο πράξεων». Η ως άνω χρήση του ενικού αριθμού είναι ακόμη πιο σημαντική καθόσον οι αξιώσεις δυνάμει των άρθρων 94 και 95 του κανονισμού αυτού αφορούν, συνήθως, σύνολο χωριστών πράξεων, καθεμία από τις οποίες συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων του δικαιούχου²⁰.

62. Από τη χρήση του ενικού αριθμού προκύπτει ότι πρέπει, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94, να νοούνται *χωριστά* οι πράξεις προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου. Ως εκ τούτου, προκειμένου να προσδιοριστούν τα αποτελέσματα της παραγραφής, πρέπει να εξετάζεται χωριστά για κάθε πράξη αν έχει παρέλθει η τριετής προθεσμία παραγραφής.

63. Στην πράξη, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει για καθεμία πράξη προσβολής, αν έχει παρέλθει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών ετών από την επέλευση του τελευταίου χρονικά γεγονός μεταξύ, αφενός, της ημερομηνίας χορήγησης του κοινοτικού δικαιώματος και, αφετέρου, της ημερομηνίας κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη, δεδομένου ότι η γνώση αυτή δεν μπορεί να αποκτηθεί πριν από την τέλεση της επίμαχης πράξης.

64. Αυτό σημαίνει ότι οι πράξεις που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο προσωρινής προστασίας, για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 95 του κανονισμού 2100/94, παραγράφονται πριν από εκείνες που τελούνται μετά τη χορήγηση του κοινοτικού δικαιώματος, οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο του άρθρου 94 του κανονισμού αυτού.

65. Φρονώ ότι η λύση αυτή έχει υποστηριχθεί από τη θεωρία στον τομέα των δικαιωμάτων επί φυτικών ποικιλιών²¹.

66. Δεύτερον, θα ήθελα να επισημάνω τις πρακτικές συνέπειες της αντίθετης ερμηνείας, κατά την οποία η παρέλευση της τριετούς προθεσμίας του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94 συνεπάγεται παραγραφή η οποία εκτείνεται στο *σύνολο των πράξεων* προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας κατά την οποία αυτές τελέστηκαν.

67. Στην πράξη, η ερμηνεία αυτή ενέχει τον κίνδυνο να υιοθετηθεί μια οξύμωρη λύση, κατά την οποία κάθε *μελλοντική* πράξη προσβολής θα παραγράφεται εφόσον αφορά συμπεριφορά για την οποία ο δικαιούχος έχει λάβει γνώση πριν από τρία και πλέον έτη, όπως ορθώς υποστήριξε η εταιρία Club de Variedades Vegetales Protegidas.

²⁰ Για παράδειγμα, ένας αυτουργός προσβολής δικαιώματος ο οποίος προτίθεται να πωλήσει μανταρινιές της ποικιλίας Nadorcott χωρίς την άδεια του δικαιούχου μπορεί να προβεί διαδοχικώς στις ακόλουθες πράξεις: επεξεργασία των μανταρινιών με σκοπό την αναπαραγωγή τους· αναπαραγωγή αυτή καθεαυτήν· διάθεση προς πώληση· εξαγωγή με σκοπό την πώληση· πώληση αυτή καθεαυτήν· αποθήκευση των μανταρινιών για τους μνημονευόμενους ως άνω σκοπούς. Καθεμία από τις πράξεις αυτές συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων του δικαιούχου, βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 2100/94.

²¹ Leßmann, H. και Würtenberger, G., *Deutsches und europäisches Sortenschutzrecht*, 2η έκδ., Nomos, Baden-Baden, 2009, παράγραφος 7, Rn. 102, σ. 309: «Bei wiederholten Verletzungshandlungen erfüllt jede einzelne Handlung den Tatbestand der Verletzung. Jede Einzelhandlung setzt damit gesondert die Verjährung des Unterlassungsanspruchs sowie des aus ihr fließenden Schadenersatzanspruchs in Lauf, sofern die weiteren Voraussetzungen – Kenntnis des Verletzten von der Verletzungshandlung und der Person des Verletzers – gegeben sind» («Σε περίπτωση επαναλαμβανόμενων πράξεων προσβολής των δικαιωμάτων, κάθε μεμονωμένη πράξη συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων. Επομένως, κάθε μεμονωμένη πράξη συνεπάγεται χωριστά την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής της αξίωσης για παύση της προσβολής του δικαιώματος και της συνεπακόλουθης αξίωσης για καταβολή αποζημίωσης, εφόσον οι λοιπές προϋποθέσεις – γνώση εκ μέρους του δικαιούχου της πράξης προσβολής και της ταυτότητας του παραβάτη – συντρέχουν»).

68. Συγκεκριμένα, κατά την εν λόγω ερμηνεία, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, το γεγονός ότι ο δικαιούχος άφησε να παρέλθει άπρακτη η τριετής προθεσμία μετά την πρώτη όχληση, στις 30 Οκτωβρίου 2007, αρκεί για να απολέσει αυτός κάθε δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων του ως προς την επίμαχη συμπεριφορά, ακόμη και μελλοντική, αν η συμπεριφορά αυτή είναι διαρκής.

69. Κατά την άποψή μου, η ως άνω ερμηνεία δύσκολα συμβιβάζεται με αυτό που συνιστά, ταυτοχρόνως, το αντικείμενο και τον σκοπό του κανονισμού 2100/94, δηλαδή το κοινοτικό δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας.

70. Επιπροσθέτως, θα ήθελα να επισημάνω ότι ο ως άνω κίνδυνος ουδόλως είναι θεωρητικός, καθόσον σημαντικός αριθμός πράξεων που συνιστούν προσβολή των δικαιωμάτων του δικαιούχου, στο πλαίσιο των δικαιωμάτων επί φυτικών ποικιλιών, αφορούν συμπεριφορές που είναι διαρκείς²².

71. Τρίτον, πρέπει να τονιστεί ότι η ερμηνεία που προτείνω είναι κοινώς αποδεκτή στο πλαίσιο παραγραφής των αξιώσεων λόγω παραποιήσεων/απομιμήσεων του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο παρουσιάζει ομοιότητες με το δίκαιο των φυτικών ποικιλιών²³.

²² Leßmann, H. και Würtenberger, G., *Deutsches und Europäisches Sortenschutzrecht*, 2η έκδ., Nomos, Baden-Baden, 2009, παράγραφος 7, Rn. 103, σ. 309: «Gerade im pflanzlichen Bereich erstrecken sich Verletzungshandlungen über lange Zeiträume. Pflanzen werden in der Regel nicht in Einzelexemplaren vermehrt, sondern in größerem Umfang. Dies gilt auch für Obstbäume, andernfalls wäre eine gewerbliche Nutzung ohne Lizenz vermehrter Pflanzen nicht rentabel. Insbesondere das Anbieten und der Verkauf von sortenschutzverletzendem Material kann sich deshalb gerade im Gehölzbereich über große Zeiträume erstrecken. Auch wenn durch eine einzige Handlung große Mengen sortenschutzrechtsverletzender Pflanzen vermehrt worden waren und somit im strafrechtlichen Sinn eine einzige Handlung darstellen, ist die kontinuierliche Abgabe solchen Materials über längere Zeiträume jedes Mal eine Verletzungshandlung. Mit jeder Einzelhandlung wird damit der Lauf der Verjährung ausgelöst» («Ειδικότερα, στο πλαίσιο του τομέα φυτικής παραγωγής, οι πράξεις προσβολής δικαιωμάτων εκτείνονται σε μεγάλες χρονικές περιόδους. Κατά κανόνα, τα φυτά δεν αναπαράγονται σε ένα μόνο νέο φυτό, αλλά σε μεγαλύτερη κλίμακα. Το ίδιο ισχύει και για τα οπωροφόρα δέντρα, διότι διαφορετικά η εμπορική εκμετάλλευση των δενδρυλλίων που πολλαπλασιάστηκαν χωρίς άδεια δεν θα ήταν οικονομικά αποδοτική. Ειδικότερα, η προσφορά και η πώληση του υλικού το οποίο συνιστά προσβολή του κοινοτικού δικαιώματος επί φυτικής ποικιλίας μπορούν, ως εκ τούτου, να εκτείνονται σε μεγάλες χρονικές περιόδους, ιδίως σε δασική έκταση. Μολονότι μεγάλες ποσότητες φυτών που προσβάλλουν τα δικαιώματα επί φυτικής ποικιλίας έχουν πολλαπλασιαστεί με μία και μόνο πράξη και συνιστούν, ως εκ τούτου, μεμονωμένη πράξη υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου, η συνεχής προμήθεια του υλικού αυτού για μεγάλα χρονικά διαστήματα συνιστά κάθε φορά πράξη προσβολής δικαιώματος. Συνεπώς, κάθε ατομική πράξη συνεπάγεται την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής»).

²³ Βλ., για παράδειγμα, Bouche, N. «La prescription en droit des obtentions végétales et autres satellites du brevet», *Propriétés intellectuelles*, αριθ. 68, Ιούλιος 2018, σ. 34 έως 39: «Οι φυτικές ποικιλίες αποκλείονται είτε της δυνατότητας κατοχύρωσης με διπλώματα ευρεσιτεχνίας είτε του κύριου αντικειμένου του δικαίου των φυτικών ποικιλιών, μολονότι αυτό που δύναται να προστατευθεί με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο του δικαιώματος επί φυτικής ποικιλίας και αντιστρόφως. Παρά τον εν λόγω ριζικό διαχωρισμό, υφίστανται, εντούτοις, δεσμοί, μια συγγένεια, μεταξύ του δικαίου των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και του δικαίου των φυτικών ποικιλιών. Μολονότι προτιμήθηκε να αντιμετωπιστούν οι ιδιαιτερότητες των φυτικών ποικιλιών μέσω της θεσπίσεως ειδικού συστήματος, οι δύο τομείς έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό ότι σχετίζονται με τεχνικές καινοτομίες (μολονότι το δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τίθεται πλέον ως γενικό δίκαιο και το δίκαιο των φυτικών ποικιλιών ως ειδικό δίκαιο που αφορά τις βελτιώσεις των ποικιλιών)».

72. Συγκεκριμένα, μεταξύ άλλων, η γερμανική²⁴, η γαλλική²⁵ και η βελγική θεωρία²⁶, επισημαίνουν ότι το αδίκημα της παραποίησης/απομίμησης στο πλαίσιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να εξετάζεται ως «διαδοχή αδικημάτων» και όχι ως «διαδοχικό αδίκημα»²⁷. Η λύση αυτή αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, με την ως άνω προταθείσα, κατά την οποία πρέπει να εξετάζονται χωριστά οι πράξεις προσβολής των δικαιωμάτων του δικαιούχου, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94.

73. Τέταρτον, και χάριν πληρότητας, διευκρινίζεται ότι τόσο ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/1001 για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁸ όσο και η οδηγία (ΕΕ) 2015/2436 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων²⁹ περιλαμβάνουν κανόνα περί «απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής» ο οποίος αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, στην πρώτη ερμηνεία που προτάθηκε στο Δικαστήριο³⁰ –και της οποίας την απόρριψη μόλις πρότεινα.

74. Πράγματι, το άρθρο 61, παράγραφος 1, του κανονισμού 2017/1001 και το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2015/2436 προβλέπουν ότι ο δικαιούχος ο οποίος επί πέντε συναπτά έτη γνώριζε αλλά ανέχθηκε τη χρήση μεταγενέστερου σήματος, δεν δικαιούται πλέον να ζητήσει την κήρυξη ακυρότητάς του, εκτός αν η κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος ήταν κακόπιστη³¹. Περαιτέρω, το άρθρο 16, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού και το άρθρο 18, παράγραφος 1 της εν λόγω οδηγίας ορίζουν ότι ο δικαιούχος δεν μπορεί πλέον, σε μια τέτοια περίπτωση, να απαγορεύσει τη χρήση του σήματος αυτού στο πλαίσιο δίκης για παραποίηση/απομίμηση.

²⁴ Βλ., για παράδειγμα, Benkard, G., *Kommentar zum Patentgesetz*, 9η έκδ., C. H. Beck, Μόναχο, 2015, παράγραφος 141, Rn. 6, σ. 1906: «Bei vergangenheitsbezogenen Ansprüchen setzen dagegen die einzelnen Schädigungen jeweils eigene Verjährungsfristen in Lauf, so dass jede schadenstiftende Handlung bzw. jeder schadenstiftende Teilakt verjährungsrechtlich separat zu betrachten ist» («Αντιθέτως, όσον αφορά τις αξιώσεις που αφορούν το παρελθόν, καθεμία από τις διάφορες ζημιές ενεργοποιεί την έναρξη της δικής της προθεσμίας παραγραφής, με αποτέλεσμα κάθε πράξη ή μέρος μια πράξης που προκαλεί ζημία να πρέπει να εξετάζεται μεμονωμένα όσον αφορά την παραγραφή»).

²⁵ Passa, J., *Droit de la propriété industrielle, II, Brevets d'invention, protections voisines*, LGDJ, Παρίσι, 2013, αριθ. 631, σ. 684: «Δεδομένου ότι η νομολογία εξετάζει το αδίκημα της παραποίησης/απομίμησης ως διαδοχικό, με άλλα λόγια ως διαρκώς επαναλαμβανόμενο ενόσω συνεχίζεται η επίμαχη συμπεριφορά, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει αυτοτελώς για κάθε πράξη από την ημερομηνία τέλεσής της και όχι για το σύνολο των πράξεων, από την ημερομηνία κατά την οποία οι επίμαχες πράξεις συνεχίστηκαν ή έπαυσαν. Με άλλα λόγια, κάθε πράξη συνιστά, ως προς αυτήν, “το” χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής. [...] Αν μια επίμαχη πράξη παρατείνεται σε βάθος χρόνου, για παράδειγμα με τη χρήση μηχανήματος, ο ενάγων μπορεί να ζητήσει αποζημίωση μόνο για τη ζημία που απορρέει από τις πράξεις χρήσης οι οποίες τελέστηκαν εντός της τριετούς προθεσμίας».

²⁶ Remiche, B., και Cassiers, V. *Droit des brevets d'invention et du savoir-faire: faire: créer, protéger et partager les inventions au xxie siècle*, Larcier, Βρυξέλλες, 2010, σ. 574: «Ωστόσο, οι διάφορες πράξεις παραποίησης/απομίμησης συνιστούν αυτοτελείς οιοσδήποτε αδικηπραξίες οι οποίες παραγράφονται χωριστά ακόμη και στην περίπτωση που πρέπει να λογίζονται ως πράξεις ενός και μόνον προσώπου. Συνεπώς, η παραποίηση/απομίμηση που συνιστάται στην κατασκευή κατοχυρωμένου με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϊόντος παραγράφεται χωριστά από την παραποίηση/απομίμηση που συνιστάται στην προσφορά προς πώληση του εν λόγω προϊόντος».

²⁷ Casalunga, A., *Traité technique et pratique des brevets d'invention*, LGDJ, Παρίσι, 1949, τόμ. 2, αριθ. 1080, σ. 159: «[Σε περίπτωση κατασκευής αντικειμένων που συνιστούν παραποίηση/απομίμηση], υψίσταται διαδοχή αδικημάτων και όχι διαδοχικό αδίκημα· ως εκ τούτου, η προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία τέλεσης κάθε παραποίησης/απομίμησης και όχι από την ημερομηνία τέλεσης της τελευταίας παραποίησης/απομίμησης».

²⁸ Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2017, L 154, σ. 1).

²⁹ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2015, L 336, σ. 1).

³⁰ Βλ. σημείο 35 των παρουσών προτάσεων.

³¹ Από τη νομολογία προκύπτει ότι πρέπει να συντρέχουν τέσσερις προϋποθέσεις για την έναρξη της προθεσμίας της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής σε περίπτωση χρήσης μεταγενέστερου σήματος πανομοιότυπου με το προγενέστερο ή παρεμφερές σε βαθμό που να προκαλείται σύγχυση. Πρώτον, το μεταγενέστερο σήμα πρέπει να έχει καταχωριστεί, δεύτερον, η κατάθεση μεταγενέστερου σήματος πρέπει να έχει γίνει καλόπιστα από τον δικαιούχο του, τρίτον, το σήμα πρέπει να χρησιμοποιείται εντός του κράτους μέλους στο οποίο προστατεύεται το προγενέστερο σήμα και, τέλος, τέταρτον, ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος πρέπει να γνωρίζει τη χρήση του σήματος αυτού μετά την καταχώρισή του. Βλ., όσον αφορά την οδηγία 2015/2436, απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:605, σκέψεις 54 έως 58). Όσον αφορά τον κανονισμό 2017/1001, βλ. αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2012, I Marchi Italiani και Basile κατά ΓΕΕΑ – Osra (B. Antonio Basile 1952) (T-133/09, EU:T:2012:327, σκέψη 31) και της 27ης Ιανουαρίου 2021, Turk Hava Yolları κατά EUIPO – Sky (skylife) (T-382/19, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2021:45, σκέψη 49).

75. Επομένως, το δικαίο των σημάτων περιλαμβάνει κανόνα ο οποίος ορίζει ότι ο δικαιούχος χάνει κάθε δυνατότητα να ασκήσει αγωγή, ακόμη και *μελλοντική*, εφόσον αφήσει να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία πέντε ετών από το χρονικό σημείο κατά το οποίο έλαβε γνώση της χρήσης μεταγενέστερου σήματος, ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για αγωγή κηρύξεως ακυρότητας ή αγωγή λόγω προσβολής δικαιωμάτων.

76. Εντούτοις, η ύπαρξη του εν λόγω κανόνα δεν ανατρέπει τον συλλογισμό που ανέπτυξα ανωτέρω, και τούτο για τους δύο ακόλουθους λόγους.

77. Αφενός, η ύπαρξη του κανόνα αυτού οφείλεται στα δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του δικαίου των σημάτων, αντίστοιχα των οποίων δεν υφίστανται στο δικαίο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ή στο δικαίο των φυτικών ποικιλιών. Συγκεκριμένα, αντίθετα προς τα προαναφερόμενα δύο συστήματα προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας, των οποίων η διάρκεια υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς³², η προστασία των σημάτων έχει δυνητικώς απεριόριστη διάρκεια, ο δε δικαιούχος υποχρεούται να ανανεώνει την καταχώριση του σήματός του ανά δέκα έτη³³. Υπό το πρίσμα αυτό, ο κανόνας περί απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής δύναται να θεωρηθεί ως περιορισμός της δυνητικώς απεριόριστης διάρκειας της προστασίας των σημάτων.

78. Περαιτέρω, η ύπαρξη του εν λόγω κανόνα δικαιολογείται και υπό το πρίσμα της ουσιώδους λειτουργίας του σήματος, η οποία συνίσταται στο να εγγυάται στον καταναλωτή ή στον τελικό χρήστη την ταυτότητα προέλευσης του προϊόντος ή της υπηρεσίας που προσδιορίζεται από το εν λόγω σήμα, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς πιθανότητα σύγχυσης, το εν λόγω προϊόν ή την εν λόγω υπηρεσία από εκείνα που έχουν άλλη προέλευση³⁴. Η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής λαμβάνει, κατά κάποιον τρόπο, ως δεδομένο ότι το σήμα δεν μπορεί να επιτελέσει την ουσιώδη λειτουργία του εφόσον ο δικαιούχος, επί πέντε συναπτά έτη, γνώριζε τη χρήση μεταγενέστερου σήματος το οποίο ενείχε κίνδυνο σύγχυσης.

79. Αφετέρου, θα ήθελα να τονίσω ότι ο κανόνας περί απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής αποτελεί αντικείμενο ρητών και λεπτομερών διατάξεων, τόσο στο πλαίσιο του κανονισμού 2017/1001 όσο και σε εκείνο της οδηγίας 2015/2436. Λαμβανομένων υπόψη των σοβαρών συνεπειών του στα δικαιώματα του δικαιούχου, είμαι της γνώμης ότι η ύπαρξη του ως άνω κανόνα δεν μπορεί να *τεκμαίρεται* στο πλαίσιο του συστήματος προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου, ελλείψει αντίστοιχων διατάξεων στον κανονισμό 2100/94, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν έχει εφαρμογή η απώλεια δικαιώματος λόγω ανοχής στο πλαίσιο του δικαιώματος επί φυτικής ποικιλίας.

80. Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση. Το άρθρο 96 του κανονισμού 2100/94 έχει την έννοια ότι, όταν έχει παρέλθει η τριετής προθεσμία παραγραφής όσον αφορά πράξεις που επαναλαμβάνονται σε βάθος χρόνου, παραγράφονται μόνον οι αξιώσεις που απορρέουν από πράξεις οι οποίες τελέσθηκαν τρία και πλέον έτη πριν από την άσκηση των προβλεπόμενων στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 αγωγών.

³² Βλ., όσον αφορά το δικαίωμα επί φυτικής ποικιλίας, άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 2100/94, κατά το οποίο το δικαίωμα αυτό διαρκεί, κατ' αρχήν, 30 έτη για τα δέντρα και τα αμπέλια, και 25 έτη για τις λοιπές ποικιλίες.

³³ Βλ. άρθρα 52 και 53 του κανονισμού 2017/1001 και άρθρα 48 και 49 της οδηγίας 2015/2436.

³⁴ Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 23ης Μαΐου 1978, Hoffmann-La Roche (102/77, EU:C:1978:108, σκέψη 7), και της 31ης Ιανουαρίου 2019, Pandalis κατά EUIPO (C-194/17 P, EU:C:2019:80, σκέψη 84). Βλ. επίσης προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak στην υπόθεση Budějovický Budvar (C-482/09, EU:C:2011:46, σημείο 63).

81. Επομένως, ο δικαιούχος διατηρεί το δικαίωμα να ασκήσει τις εν λόγω αγωγές όσον αφορά τις πράξεις που τελέστηκαν κατά τα τρία τελευταία έτη.

VI. Πρόταση

82. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) ως εξής:

- 1) Το άρθρο 96 του κανονισμού (ΕΚ) 2100/94 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1994, για τα κοινοτικά δικαιώματα επί φυτικών ποικιλιών, έχει την έννοια ότι αφετηρία για την έναρξη της τριετούς προθεσμίας παραγραφής αποτελεί η ημερομηνία κατά την οποία επήλθε το τελευταίο χρονικά γεγονός, δηλαδή είτε η ημερομηνία κατά την οποία χορηγήθηκε το κοινοτικό δικαίωμα είτε η ημερομηνία κατά την οποία ο δικαιούχος έλαβε γνώση της πράξης και της ταυτότητας του παραβάτη, και μάλιστα ανεξαρτήτως της ημερομηνίας κατά την οποία ενδεχομένως έπαυσαν οι πράξεις προσβολής.
- 2) Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 96 του κανονισμού 2100/94, όταν έχει παρέλθει η τριετής προθεσμία παραγραφής όσον αφορά πράξεις που επαναλαμβάνονται σε βάθος χρόνου, παραγράφονται μόνον οι αξιώσεις που απορρέουν από πράξεις οι οποίες τελέστηκαν τρία και πλέον έτη πριν από την άσκηση των προβλεπόμενων στα άρθρα 94 και 95 του κανονισμού 2100/94 αγωγών.